EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 13.1.2023
COM(2023) 11 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

mesindusprogrammide rakendamise kohta

Sisukord

1. SISSEJUHATUS 2
2. METOODIKA 3
3. ELi MESINDUSSEKTORI ÜLEVAADE 3
3.1 Tootmine ja hinnad 3
3.2 Kaubandus 4
4. RIIKLIKE MESINDUSPROGRAMMIDE RAKENDAMINE 5
4.1 Õiguslik alus 5
4.2 Eesmärgid ja meetmed 6
4.3 ELi eelarve eraldised riiklikele mesindusprogrammidele ja kasutusmäär 7
4.4 ELi rahalise toetuse eraldamine liikmesriigiti 8
4.5 Kantud kulud eri meetmete kaupa 9
5. MESILASTARUDE ARVU MÄÄRAMISE MEETODID 11
6. MESINDUS ÜPP STRATEEGIAKAVADES PÄRAST 2022. AASTAT 12
7. KOKKUVÕTE 13

1. SISSEJUHATUS

Mesindussektor on teiste põllumajandussektoritega võrreldes väike, kuid siiski suure tähtsusega. See pakub mett ja muid mesindustooteid ning annab ühtlasi hindamatu panuse põllukultuuride, puuviljade ja marjade ning muude taimede tolmeldamisse. ELi ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) raames on mesindussektori toetamiseks mitu vahendit, sealhulgas mesindusprogrammid, mis on sätestatud määruses (EL) nr 1308/2013[1] (edaspidi „ühise turukorralduse määrus“).

Vastavalt ühise turukorralduse määruse artikli 225 punktile a peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule iga kolme aasta järel aruande artiklites 55, 56 ja 57 sätestatud mesindussektori meetmete rakendamise kohta. Aruandes tuleb käsitleda ka viimaseid arengusuundumusi seoses mesilastarude registreerimise süsteemiga. Käesolev aruanne vastab artikli 225 punkti a nõudele.

Aruanne hõlmab selliste 2020.–2022. aasta riiklike mesindusprogrammide rakendamist, mis koostati mesindusaastateks 2020–2022, kestsid ajavahemikus 1. augustist 2019 kuni 31. juulini 2022 ning millest teatati komisjonile 15. märtsiks 2019. Kõnealuseid programme muudeti hiljem 2021. aastal, et pikendada neid kuni 31. detsembrini 2022, nagu on nõutud ühise turukorralduse määruse artikli 55 lõikes 1, mida on muudetud üleminekumäärusega[2]. Muudatusega suurendati 2021. aastal ka ELi iga-aastast eelarveeraldist 40 miljonilt eurolt 60 miljonile eurole[3]. Mesindusprogrammide pikendamine võimaldab sujuvat üleminekut praegustelt meetmetelt ÜPP strateegiakavades sisalduvatele tulevastele sekkumisviisidele. Aruanne ei hõlma programmide rakendamist pikendatud mesindusaastal 1. augustist 2021 kuni 31. detsembrini 2022. Kuna toetusesaajatele tehtavaid makseid pikendati 15. oktoobrini 2023, saab täieliku aruande programmide rakendamise kohta pikendatud aastal koostada alles 2023. aasta lõpus.

Käesolev aruanne on kaheksas komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule mesindusprogrammide rakendamise kohta. Aruandes ei käsitleta kõiki mesinduse aspekte, vaid keskendutakse mesindusprogrammide rakendamisele. Selles esitatakse siiski lühiülevaade ELi mesindussektorist ja antakse teavet tulevaste ÜPP strateegiakavade raames mesindussektorile pakutava ELi toetuse kohta.

EL on alates 1997. aastast andnud mesindussektorile otsetoetust[4]. See võimaldab liikmesriikidel koostada riiklikud programmid oma mesindussektori toetamiseks. Nende programmide eesmärk on

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671).

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. detsembri 2020. aasta määrus (EL) 2020/2220, millega kehtestatakse teatavad üleminekusätted Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) toetuse kohta 2021. ja 2022. aastal ning muudetakse määrusi (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ning (EL) nr 1307/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja nende määruste kohaldamisega ning määrust (EL) nr 1308/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja sellise toetuse jaotamisega (ELT L 437, 28.12.2020, lk 1).

[3] Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433I, 22.12.2020, lk 11). Mitmeaastases finantsraamistikus Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondile ette nähtud kogusumma hõlmab mesindusprogrammidele eraldatavate vahendite suurendamist 60 miljoni euroni aastas.

[4] Nõukogu 25. juuni 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1221/97, millega kehtestatakse mee tootmise ja turustamise täiustamise abinõude üldised rakenduseeskirjad (EÜT L 173, 1.7.1997, lk 1).

parandada selliste mesindustoodete nagu mesi, mesilaspiim, õietolm, taruvaik ja mesilasvaha tootmise ja turustamise üldtingimusi.

Euroopa Liit kaasrahastab mesindusprogramme 50 % ulatuses ja need kestavad kolm aastat. Programmid on vabatahtlikud, kuid kõik liikmesriigid on otsustanud need kasutusele võtta, mis kinnitab liikmesriikide suurt huvi ja sektori vajadusi. Alates 2023. aastast toetatakse sektorit jätkuvalt hiljuti heaks kiidetud ÜPP strateegiakavade osaks olevate kohustuslike mesindusalaste sekkumisviiside raames. Samuti võivad liikmesriigid suurendada kaasrahastamise määra minimaalselt 50 % tasemelt 70 %-le.

2. METOODIKA

Aruanne põhineb järgmistel teabeallikatel:

- teave, mille liikmesriigid on komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2015/1366 (seoses toetusega mesindussektorile)[5] kohaselt esitanud, sealhulgas mesilastarude arv nende territooriumil;
- teave, mille liikmesriigid on komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/1368 (seoses toetusega mesindussektorile)[6] kohaselt esitanud, sealhulgas rakendamise aastaaruanded, mis on sätestatud kõnealuse määruse artiklis 10. Need aastaaruanded sisaldavad mesindusaasta jooksul tehtud kulutuste koondarvestust (eurodes) meetmete kaupa ja saavutatud tulemusi vastavalt iga rakendatud meetme jaoks kehtestatud tulemusnäitajatele. Nimetatud näitajad ei ole aga ELi tasandil ühtlustatud ning neid ei ole selle aruande kontekstis järelduste tegemiseks kasutatud;
- Eurostati,[7] ÜRO Comtrade'i[8] ning ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO)[9] andmed mee tootmise ja rahvusvahelise kaubanduse kohta.

Meeturgu ja mesindusprogramme käsitlevate üksikasjalike arvnäitajate ja koondtabelitega saab tutvuda komisjoni Europa veebisaidil[10].

3. ELi MESINDUSSEKTORI ÜLEVAADE

3.1 Tootmine ja hinnad

Viimased kättesaadavad andmed ELi tootmise ja hindade kohta hõlmavad 2017. ja 2018. aastat ning liikmesriigid esitasid need 2019. aastal oma 2020.–2022. aasta riiklike mesindusprogrammide raames. 2023. aastal peaksid liikmesriigid esitama sarnased turuandmed 2021. ja 2022. aasta kohta[11].

[5] Komisjoni 11. mai 2015. aasta delegeeritud määrus (EL) 2015/1366, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 seoses toetusega mesindussektorile (ELT L 211, 8.8.2015, lk 3–6).
[6] Komisjoni 6. augusti 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/1368, milles sätestatakse eeskirjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 kohaldamiseks seoses toetusega mesindussektorile (ELT L 211, 8.8.2015, lk 9–16).
[7] https://ec.europa.eu/eurostat.
[8] https://comtrade.un.org/.
[9] http://www.fao.org/home/en/.
[10] https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/animals-and-animal-products/animal-products/honey_et.

Tootmine

2019. aastal 2020.–2022. aasta programmide raames 2018. aasta kohta esitatud näitajatest nähtub, et ELis oli ligikaudu 17,3 miljonit mesilastaru, mida haldas 615 058 mesinikku. Mesilastarude arv on seejärel kasvanud: 18,9 miljonini 2020. aastal ja 20 miljonini 2021. aastal. Mesinike arvu käsitlevad viimased, 2018. aasta andmed näitavad samuti olulist kasvu alates 2016. aastast, mil 2017.–2019. aasta programmide raames teatati 568 194 mesinikust. Siiski tuleks märkida, et mesinike määratlemiseks ja nende arvu hindamiseks puudub ühtlustatud meetod, nii et mesinike arvu muutumine ei kajasta tingimata sektori üldist suundumust.

Kuna liikmesriigid ei ole pärast 2018. aastat – kui esitati tootmisnäitajad, mida kajastati eelmises, 17. detsembri 2019. aasta aruandes[12] – uusi näitajaid esitanud, põhineb käesolev aruanne FAO andmetel. Nende andmete põhjal tootis Euroopa Liit 2020. aastal 217 864 tonni mett ja seega on EL Hiina järel (458 100 tonni) teine suurim meetootja. Alates 2018. aastast, kui ELi toodang oli 258 610 tonni, on toimunud ligikaudu 16 % langus. EL ei tooda piisavalt mett, et oma tarbimist katta. 2020. aastal oli omavarustatuse määr[13] ligikaudu 60 %, st umbes samal tasemel kui 2018. aastal. 2020. aastal oli imporditud mee põhitarnija Ukraina (31 % impordist), kellele järgnes Hiina (21 % impordist).

Hinnad

Viimaste kättesaadavate andmete põhjal, mille liikmesriigid 2018. aasta kohta esitasid, oli ELi mitmeliigilise õiemee keskmine hind tootmiskohas 6,46 eurot/kg ja hulgimüügikohas lahtiselt müües 3,79 eurot/kg. Mee hind erineb märgatavalt olenevalt liikmesriigist, kvaliteedist ja müügikohast. Võrreldes varasemate, 2015. aasta kohta esitatud näitajatega ei ole keskmine hind eriti muutunud. Keskmised tootmiskulud on aga suurenenud 3,21 eurolt/kg 2015. aastal 3,90 eurole/kg 2018. aastal, mistõttu võib kasum toodetud mee kilogrammi kohta olla väiksem. Kuna liikmesriigid ei esita andmeid lahtiselt ja tootmiskohas müüdava mee koguste kohta, on tootjate kasumimarginaali keeruline arvutada.

3.2 Kaubandus[14]

Import

ELi meega omavarustatus on vaid 60 %. 2021. aastal importis EL 173 403 tonni mett, mille koguväärtus oli 406,1 miljonit eurot. EL on Põhja-Ameerika järel suuruselt teine meeimportija maailmas ja tema põhitarnija on Ukraina. ELi import Ukrainast suurenes 44 523 tonnilt 2019. aastal 53 777 tonnile 2021. aastal. Samal perioodil suurenes ka import Hiinast, mis on ELi suuruselt teine põhitarnija, 45 108 tonnilt 48 109 tonnile, kuid import kolmandalt ja neljandalt tarnijalt – Argentinast ja Mehhikost – vähenes vastavalt 21 269 tonnilt ja 18 205 tonnilt 2019. aastal 14 396 tonnile ja 15 486 tonnile 2021. aastal.

---

[11] Kooskõlas komisjoni 6. septembri 2022. aasta rakendusmääruse (EL) 2022/1475 (milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 üksikasjalikud rakenduseeskirjad ÜPP strateegiakavade hindamise ning seireks ja hindamiseks teabe esitamise kohta) (ELT L 232, 7.9.2022, lk 8) artikli 15 lõikes 3 sätestatud nõuetega.

[12] COM_COM(2019)0635_EN.pdf (europa.eu).

[13] Omavarustatuse määr = ELi toodang / (toodang + import – eksport).

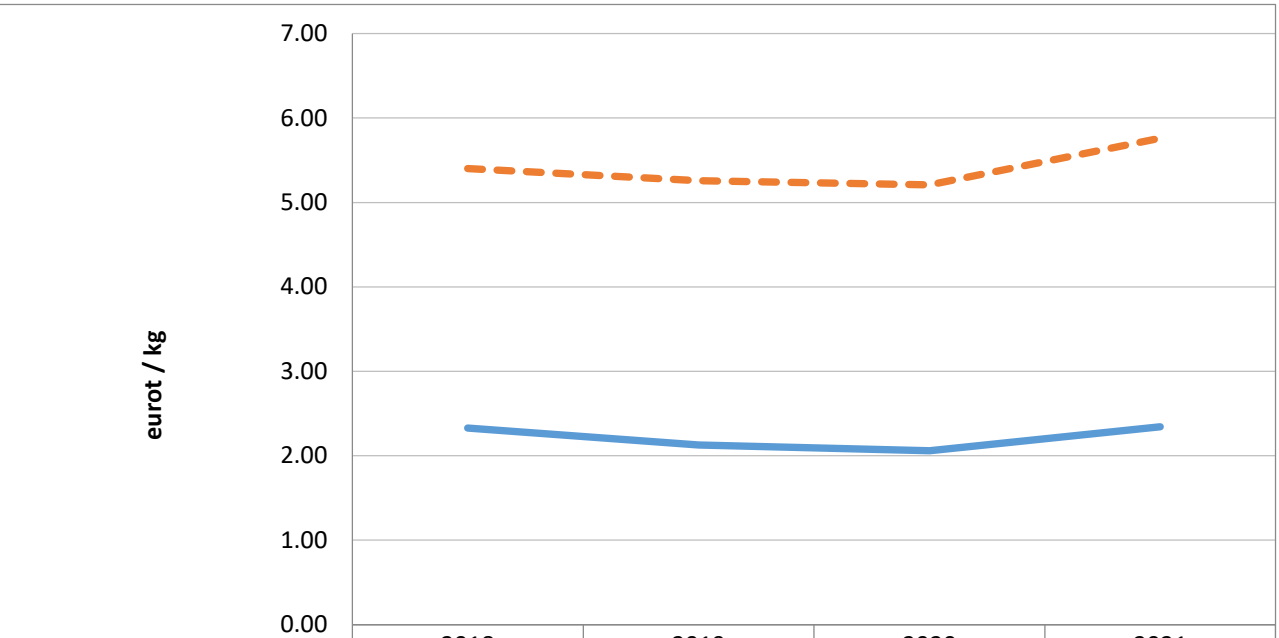
[14] Kaubandusandmete allikas: Eurostat Comext, https://trade.ec.europa.eu/tradehelp/statistics.

ELi-välistest riikidest imporditud mesi on tavaliselt odavam kui ELis toodetu ja 2021. aastal oli keskmine impordihind 2,34 eurot/kg.

Eksport

Võrreldes impordiga on ELi eksport palju väiksem. 2021. aastal eksportis EL 25 421 tonni mett, mille koguväärtus oli 146,4 miljonit eurot ja mis moodustas ligikaudu 15 % ELi impordimahust. ELi mee põhiturud on Ühendkuningriik, Šveits, Saudi Araabia, Ameerika Ühendriigid ja Jaapan. 2021. aastal oli keskmine ekspordihind 5,76 eurot/kg.

Joonis 1. Euroopa Liitu imporditud ja Euroopa Liidust eksporditud mee keskmised hinnad

	2018	2019	2020	2021
Keskmine impordihind	2.33	2.13	2.06	2.34
Keskmine ekspordihind	5.40	5.26	5.21	5.76

Allikas: Eurostat Comext

4. RIIKLIKE MESINDUSPROGRAMMIDE RAKENDAMINE

4.1 Õiguslik alus

2020.–2022. aasta riiklike mesindusprogrammide õiguslik alus on ühise turukorralduse määruse artiklid 55–57, mida täiendavad

- komisjoni delegeeritud määrus (EL) 2015/1366, mida muudeti komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2021/580,[15] ja
- komisjoni rakendusmäärus (EL) 2015/1368, mida muudeti komisjoni delegeeritud määrusega (EL) 2021/166[16].

[15] Komisjoni 1. veebruari 2021. aasta delegeeritud määrus (EL) 2021/580, millega muudetakse delegeeritud määrust (EL) 2015/1366 seoses mesindussektoris antava rahalise toetuse eraldamise põhimõttega (ELT L 124, 12.4.2021, lk 1).

2020.–2022. mesindusaasta programmid ja nende rahastamine kiideti heaks komisjoni 12. juuni 2019. aasta rakendusotsusega (EL) 2019/974[17]. 2021. aastal kõnealuseid programme muudeti, et pikendada neid 2022. aasta lõpuni ja suurendada aastaeelarvet 40 miljonilt eurolt 60 miljonile eurole (mis kujutab endast ELi rahalist toetust). Muudetud programmid kiideti heaks komisjoni 9. juuni 2021. aasta rakendusotsusega (EL) 2021/974[18].

4.2 Eesmärgid ja meetmed

Programmide põhieesmärk on parandada ELis mesindustoodete tootmise ja turustamise üldtingimusi. 2013. aasta ÜPP reformiga tehti programmides muudatusi eesmärgiga kohandada toetuskõlblikke meetmeid sektori vajaduste alusel ning parandada ELi eelarve jaotust, parendades meetodeid, mida liikmesriigid kasutavad oma territooriumil mesilastarude arvu hindamiseks. 2020.–2022. aasta programmide toetuskõlblikud meetmed tulenevad samadest meetmetest, mis olid kättesaadavad 2017.–2019. aasta programmide raames, ja need on järgmised:

a) **tehniline abi mesinikele ja nende organisatsioonidele**: liikmesriigid kasutavad seda meedet koolituse rahastamiseks, kursuste korraldamiseks ja õppebrošüüride trükkimiseks, ning samuti mee tootmiseks ja esmaseks töötlemiseks vajaliku tehnilise varustuse ostmiseks ja noortele mesinikele eritoetuse andmiseks;

b) **kahjurite, mesilaste haiguste, eriti varroatoosi tõrje**: selle meetme ulatust laiendati juba eelmise programmi raames, et lisaks varroosi tõrjele võidelda muude kahjuritega, näiteks aasia vapsiku (*Vespa velutina)* ja väikese tarumardikaga (*Aethina tumida*), ning haigustega. Enamik programme keskendub siiski varroatoosi tõrjele, toetades parasiidi koormuse vähendamise meetmeid ning teavitades mesinikke varroalestade tõrje vajadusest ja meetoditest;

c) **mesilaste rändpidamise ratsionaliseerimine**: selliste rändpidamise haldamist hõlbustavate meetmete toetamine nagu mesilastarude ja raamide tuvastamine, rändpidamise registri haldamine, rändpidamist hõlbustavatesse materjalidesse ja varustusse investeerimine ning lillesortide kaardistamine;

d) **mesindustoodete analüüsimise laboratooriumide toetamine eesmärgiga aidata mesinikel oma tooteid turustada ja suurendada nende väärtust**: see meede (kuigi seda kasutatakse eeskätt mee füüsikalis-keemiliste omaduste analüüside rahastamiseks) hõlmab ka muid mesindustooteid,[19] nagu mesilaspiim, õietolm, taruvaik ja mesilasvaha. See teave võimaldab mesinikel oma tooteid paremini turustada ja suurendada nende väärtust;

---

[16] Komisjoni 10. veebruari 2021. aasta rakendusmäärus (EL) 2021/166, millega muudetakse rakendusmäärust (EL) 2015/1368 seoses mesindussektori riiklike programmide pikendamisega (ELT L 48, 11.2.2021, lk 1).

[17] Komisjoni 12. juuni 2019. aasta rakendusotsus (EL) 2019/974, millega kiidetakse heaks liikmesriikide poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 alusel esitatud mesindustoodete tootmise ja turustamise parandamise riiklikud programmid (teatavaks tehtud numbri C(2019) 4177 all) (ELT L 157, 14.6.2019, lk 28).

[18] Komisjoni 9. juuni 2021. aasta rakendusotsus (EL) 2021/974, millega kiidetakse heaks liikmesriikide poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1308/2013 alusel esitatud mesindustoodete tootmise ja turustamise parandamise muudetud riiklikud programmid (teatavaks tehtud numbri C(2021) 4021 all) (ELT L 215, 17.6.2021, lk 37).

[19] Mesindusprogrammidega hõlmatud mesindustooted on loetletud määruse (EL) nr 1308/2013 I lisa XXII osas ning nendeks on mesi, mesilaspiim, taruvaik, õietolm ja mesilasvaha.

e) **mesilastarude arvukuse suurendamise toetamise meetmed**: selle raames antakse abi mesilaste hukkumise kahjude katmiseks, ennetades seega tootmise vähenemist. Rahalisi vahendeid kasutatakse peamiselt mesilasperede, mesilasemade või uute tarude ostmiseks ning mesilasemade, eriti omamaist tõugu mesilasemade sündimuse edendamiseks;

f) **koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate rakendusuuringute programmide täitmisele**: see võimaldab liikmesriikidel rahastada konkreetseid uurimisprojekte, mille eesmärk on parandada mesindust, mee tootmist või mee kvaliteeti, ning levitada selliste projektide tulemusi;

g) **turujärelevalve teostamine**: sellest toetusest rahastatakse mesindustoodete ja hindade turujärelevalvet, et aidata parandada tootmistingimusi ja toetada riiklikke strateegiaid turuolukorra järelevalve tegemiseks;

h) **toodete kvaliteedi parandamine turutoodete tõhusamaks täiustamiseks**: sellest rahastatakse meetmeid mee ja muude mesindustoodete turupotentsiaali ärakasutamiseks.

4.3 ELi eelarve eraldised riiklikele mesinduse programmidele ja kasutusmäär

Mesindussektorile eraldatud ELi rahalised vahendid suurenesid 36 miljonilt eurolt aastas 2017.–2019. aasta mesinduse programmide puhul 40 miljonile eurole[20] aastas 2020.–2022. aasta mesinduse programmide puhul. Programme muudeti 2021. aastal, et pikendada nende kestust ja suurendada eelarveeraldisi 60 miljoni euroni alates 2021. aastast.

ELi rahaline toetus mesinduse programmidele vastab liikmesriikide kulutustele 50 % ulatuses. 2020.–2022. mesindusaastal olid ELis riiklike mesinduse programmide jaoks kättesaadavad rahalised vahendid kokku 318,9 miljonit eurot,[21] mis on 48 % rohkem kui 2017.–2019. aastal. Poole sellest moodustab ELi rahaline toetus ja teise poole liikmesriikide vahenditest kaasrahastamine.

Kuigi rahalisi vahendeid ei kasutatud täielikult ära, oli kasutusmäär nii 2019. kui ka 2020. aastal endiselt suhteliselt kõrge, kuid langes 2021. aastal oluliselt. Kasutusmäära vähenemine 2021. aastal on seletatav eelarveeraldiste märkimisväärse suurenemisega ja programmide mõnevõrra hilinenud muutmisega, et neid vahendeid kasutada, sest neist teatati 2021. aasta märtsis ja need kiideti heaks 2021. aasta juunis. Kuigi liikmesriike teavitati eelseisvatest muudatustest 2020. aastal ja julgustati neid vahendeid 2021. aastal maksimaalselt ära kasutama, oli mitmel liikmesriigil suurenenud vahendite ärakasutamisega raskusi, eelkõige neil, kes said 2019. aastaga võrreldes oluliselt rohkem rahalisi vahendeid. Kui 2020. aastal oli kasutusmäär 21 liikmesriigis 80 % või rohkem ja ainult kuues liikmesriigis jäi kasutusmäär alla 80 %, siis 2021. aastal oli ainult 11 liikmesriigis kasutusmäär 80 % või suurem ja 16 liikmesriigis oli see alla 80 %. Tabelis 1 on esitatud kokkuvõte ELi rahalistest vahenditest ja täitmismäärast 2020.–2022. aasta mesinduse programmide puhul ja 2019. mesindusaastal (mille kohta ei olnud andmed viimase aruande avaldamise ajal 17. detsembril 2019 kättesaadavad).

[20] ELi kogu rahaline toetus 28 ELi liikmesriigile, k.a Ühendkuningriik.
[21] Kogusumma 27 ELi liikmesriigile, v.a Ühendkuningriik.

Tabel 1. Mesindusprogrammidele ette nähtud ELi rahalised vahendid ja täitmismäär

ELi rahalised vahendid	2019. mesindusaastal 2017.–2019. aasta programmid	2020. mesindusaastal 2020.–2022. aasta programmid	2021. mesindusaastal 2020.–2022. aasta programmid	2022. mesindusaastal 2020.–2022. aasta programmid	2023. eelarveaasta seoses mesindusalased sekkumised ÜPP strateegiakavade raames (jaanuar–oktoober 2023)
eurodes	36 000 000	39 441 410[22]	60 000 000	60 000 000	60 000 000[23]
Liikmesriikide kasutatud ELi rahaliste vahendite summa eurodes*	33 757 308	35 947 262	46 772 973	Teatatakse 31. detsembriks 2023	Teatatakse 15. juuniks 2024
Täitmismäär	94 %	91 %	78 %		

**Allikas: liikmesriikide rakendamise aastaaruanded, mis esitati vastavalt määruse (EL) 2015/1368 artiklile 10.*

4.4 ELi rahalise toetuse eraldamine liikmesriigiti

Mesindusprogrammidele eraldatava ELi rahalise toetuse arvutamise eeskirjad, mis on sätestatud komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2015/1366 artiklis 4, põhinevad iga programmis osaleva liikmesriigi teatatud mesilastarude osakaalul ning ELi minimaalsel rahalisel toetusel 25 000 eurot programmi kohta. Ent kui liikmesriik taotleb vähem, kui tal oleks mesilastarude osakaalu põhjal õigus saada, võib ELi ülejäänud rahalised vahendid jaotada teistele liikmesriikidele, kes taotlevad rohkem kui nende teoreetilise osa suurus rahalistest vahenditest.

Kooskõlas määruse (EL) 2015/1366 artikliga 4 eraldati ELi rahalised vahendid 2020.–2022. aasta mesindusprogrammidele, millest teatati 2019. aastal, liikmesriikide poolt 2017. ja 2018. aastal edastatud mesilastarude arvu põhjal. Alates 2021. aastast anti ELi suurendatud rahalist toetust vastavalt ÜPP strateegiakavade määruse (määrus (EL) 2021/2115)[24] X lisas sätestatule. Need

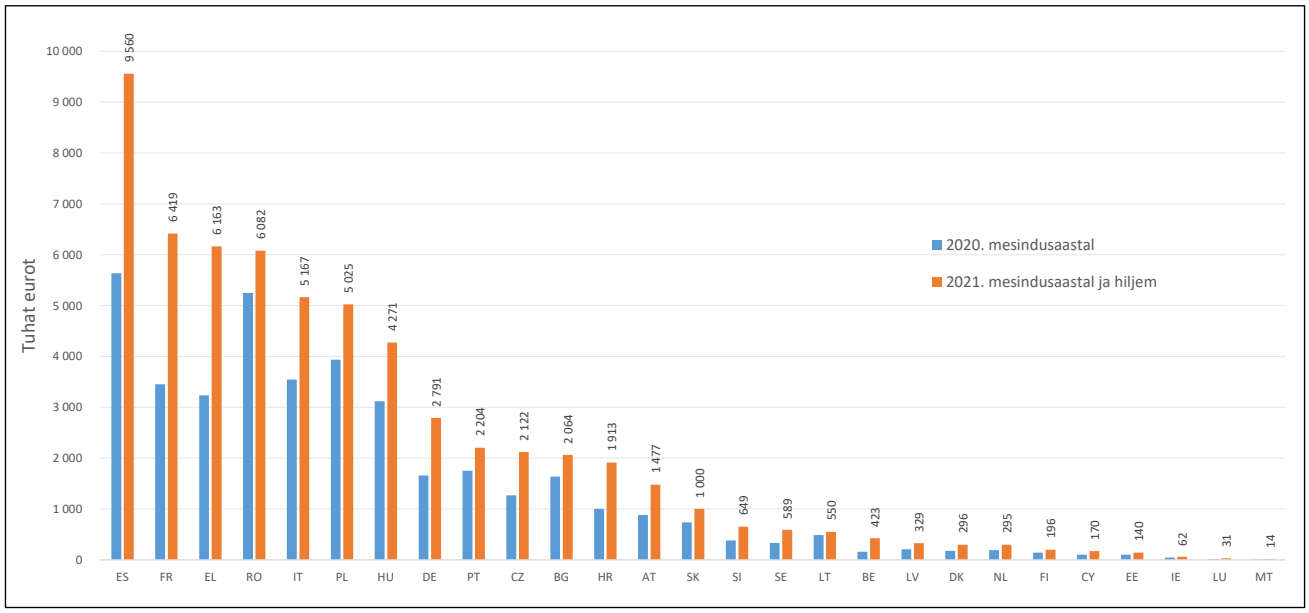
[22] ELi rahaline toetus 27 ELi liikmesriigile, v.a Ühendkuningriik.

[23] 2023. eelarveaasta eelarvevahendeid võib kasutada ka ajavahemikus 1. augustist kuni 31. detsembrini 2022 rakendatud meetmetega seotud makseteks, nagu on selgitatud 6 jaotises.

[24] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. detsembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist

eraldised arvutati vastavalt mesilastarude arvule, mille liikmesriigid edastasid 2013. aastal oma 2014.–2016. aasta mesindusprogrammide raames ning mida oli kohandatud taotluste alusel, mille liikmesriigid olid toetuse saamiseks 2017.–2019. aasta programmitöö perioodil esitanud[25].

Joonis 2. ELi rahalise toetuse eraldamine liikmesriigiti 2020.–2022. mesindusaastal

Allikas: komisjoni rakendusotsus (EL) 2019/974 (2020. aastaks) ja komisjoni rakendusotsus 2021/974 (2021. ja 2022. aastaks).

4.5 Kantud kulud eri meetmete kaupa

Vastavalt määruse (EL) 2015/1368 artiklile 10 on liikmesriigid kohustatud esitama iga aasta 15. märtsiks eelmise mesindusaasta kohta rakendamise aastaaruande. Esimesed kaks aastaaruannet, 2020.[26] ja 2021. mesindusaasta[27] kohta, esitati vastavalt 2021. ja 2022. aastal. Kulude jaotus eri meetmete kaupa 2021. mesindusaasta puhul on näidatud allpool esitatud sektordiagrammil *(joonis 3)*. Võrdluseks on joonisel 4 esitatud sarnane jaotus eri meetmete kaupa 2020. mesindusaasta puhul, mis näitab, et protsentides mõõdetuna oli üldine jaotus sarnane.

2021. aastal said 54 % saadaolevatest rahalistest vahenditest kaks meedet – **tehniline abi** ja **kahjurite tõrje**. 2020. aastal said need meetmed sarnaselt eelmiste aastatega kokku ligi 60 %. See kajastab vajadust jätkuvalt täiendada mesinike oskusi ja investeerida meetme A (tehniline abi)

(EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 6.12.2021, lk 1).

[25] Komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2021/580 artikkel 1.
[26] Ajavahemik 1. august 2019 kuni 31. juuli 2020.
[27] Ajavahemik 1. august 2020 kuni 31. juuli 2021.

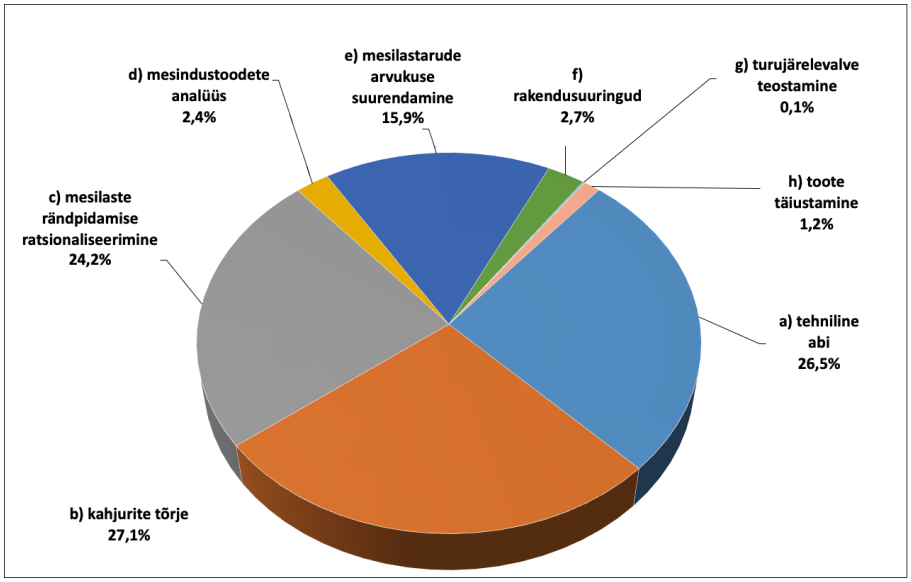
raames toetatavatesse mesindustarvikutesse ning meetme B (kahjurite ja mesilaste haiguste tõrje) raames toetatavatesse mesindustavadesse mesilaste haiguste ja kahjurite vastu võitlemisel.

Nii nagu eelmistel aastatel, olid populaarsuselt kaks järgmist meedet **mesilaste rändpidamise ratsionaliseerimine** ja **mesilastarude arvukuse suurendamine**, mis moodustasid liikmesriikide kogukuludest 2021. aastal 40 % ja 2020. aastal 34 %. Mitmes liikmesriigis on mesilaste rändpidamine tähtis mesindusmeetod, mis on vajalik meemesilaste toitumisvajaduste rahuldamiseks kogu mesindushooaja jooksul ja tolmeldamisteenuste pakkumiseks.

Rakendusuuringute ja **meeanalüüside** tegemise meetmed olid toetuse seisukohast viiendal ja kuuendal kohal, saades 2021. aastal saadaolevatest rahalistest vahenditest vastavalt 2,7 % ja 2,4 %.

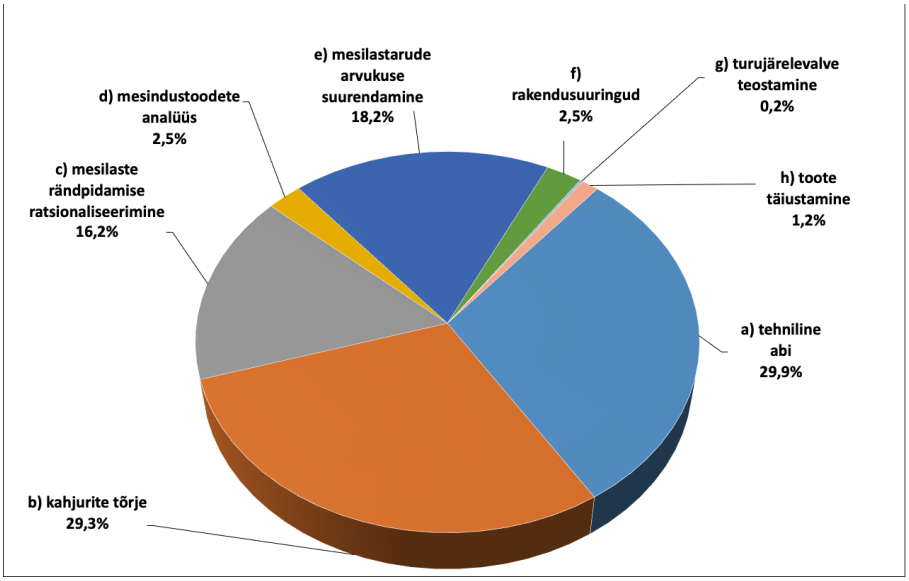
Toote täiustamist ja **turujärelevalve teostamist** toetavad meetmed, mis võeti esimest korda kasutusele 2017.–2019. aasta programmides, said nii 2020. kui ka 2021. aastal kokku vähem kui 2 % rahalistest vahenditest.

Joonis 3. Kulud protsentides meetme kohta 2021. mesindusaastal

Allikas: liikmesriikide 2021. aasta rakendamise aruanded.

Joonis 4. Kulud protsentides meetme kohta 2020. mesindusaastal

Allikas: liikmesriikide 2020. aasta rakendamise aruanded.

5. MESILASTARUDE ARVU MÄÄRAMISE MEETODID

Vastavalt komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2015/1366 artiklile 3 peavad mesindusprogramme esitavad liikmesriigid alates 2017. aastast teatama komisjonile igal aastal talvitumiseks valmis olevate mesilastarude arvu oma territooriumil. Kõnealuse määruse artiklis 2 nõuti lisaks, et liikmesriikidel peab olema selle arvu määramiseks usaldusväärne meetod, mida nad peavad oma mesindusprogrammides kirjeldama. Kõnealune delegeeritud määrus võeti vastu 2015. aastal ühise turukorralduse määruse artikli 56 lõike 1 punkti b kohaselt antud volituse alusel ning selles sätestati alus ELi rahalise toetuse eraldamiseks liikmesriikide mesindusprogrammidele, võttes aluseks mesilastarude arvu.

Samuti sätestati selles „mesilastaru“ määratlus järgmiselt: „[…] üksus, mis sisaldab mesilasperet, mida kasutatakse mee, muude mesindustoodete või mesilaste aretusmaterjali tootmiseks, ning kõiki elemente, mis on vajalikud pere ellujäämiseks“.

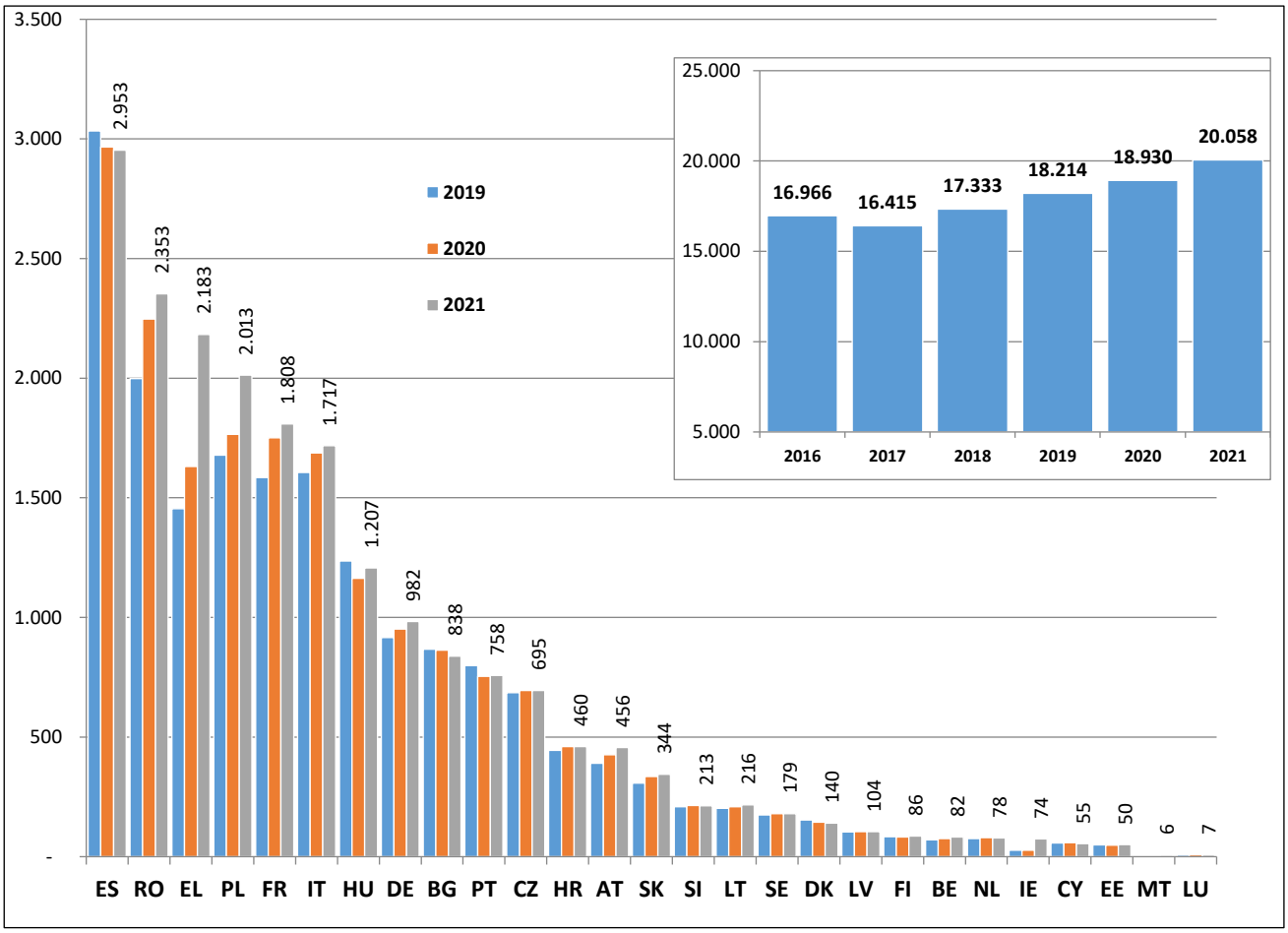
Kuigi ÜPP strateegiakavade kohaselt liikmesriikidele eraldatavad iga-aastased rahalised vahendid ei põhine enam teatatud mesitarude arvul, on mesilastarude arvu liikmesriikides siiski oluline teada. See teave on vajalik, et jälgida sektori arengut, hinnata toetuse mõju ja teavitada Euroopa kodanikke. Kooskõlas määruse (EL) 2022/126[28] artiklitega 36–38 peavad liikmesriigid tulevaste ÜPP kavade kohaselt lisama oma strateegiakavasse talvitumiseks valmis olevate mesilastarude arvu arvutamise usaldusväärse meetodi kirjelduse ja teatama iga aasta 15. juuniks mesitarude arvu. Need arvutusmeetodid, millest liikmesriigid teatasid nii 2020.–2022. aasta mesindusprogrammide kui ka

[28] Komisjoni 7. detsembri 2021. aasta delegeeritud määrus (EL) 2022/126, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu (ELT L 20, 31.1.2022, lk 52).

strateegiakavade raames, on üsna sarnased 2017.–2019. aasta mesindusprogrammide puhul esitatud meetoditega, mida kirjeldati eelmises, 17. detsembri 2019. aasta aruandes.

Kuna enne kõnealuse delegeeritud õigusakti kohaldamist puudus neid aspekte reguleeriv ühtlustatud eeskiri, ei saa enne selle kohaldamist 2017. aastal teatatud mesilastarude arvu pärast 2017. aasta 15. märtsi teatatud mesilastarude arvuga otse võrrelda. Sellest hoolimata näitab pikaajaline ajalooline suundumus, et mesilastarude arv on Euroopa Liidus aastate jooksul suurenenud, nagu on näidatud joonisel 5. Seda positiivset suundumust on täheldatud peaaegu kõigis liikmesriikides.

Joonis 5. Mesilastarude arvu muutumine ELis (tuhandetes)

Allikas: liikmesriikide iga-aastased teatised talvitumiseks valmis olevate mesitarude arvu kohta nende territooriumil.

6. MESINDUS ÜPP STRATEEGIAKAVADES PÄRAST 2022. AASTAT

Alates 2023. aastast antakse mesindussektorile toetust ÜPP riiklikes strateegiakavades nimetatud mesindusalaste sekkumisviiside kaudu. Kuigi ühise turukorralduse määruse kohaselt võisid liikmesriigid mesindusprogramme vabatahtlikult rakendada, on need alates 2023. aastast kohustuslikud. Mesinduse lisamine ÜPP kavadesse suurendab mesindussektori nähtavust ja tagab, et selle panust ühise põllumajanduspoliitika üldeesmärkide saavutamisse võetakse arvesse.

ÜPP strateegiakavade määruse X lisa kohaselt mesindusalastele sekkumisviisidele ette nähtud rahalised vahendid jäävad 2023.–2025. aastal samaks, st 60 miljonit eurot eelarveaasta kohta. 2023. aasta eelarve hõlmab nii strateegiakavade alusel rakendatavaid mesindusalaseid sekkumisviise (millega seotud maksed tehakse ajavahemikul 1. jaanuarist kuni 15. oktoobrini 2023) kui ka praeguste mesindusprogrammide raames 1. augustist kuni 31. detsembrini 2022 rakendatud mesindusmeetmeid (millega seotud maksed tehakse ajavahemikul 16. oktoobrist 2022 kuni 15. oktoobrini 2023). Samamoodi kaetakse järgmiste eelarveaastate rahastamispaketist nii strateegiakavade alusel rakendatavate mesindusalaste sekkumisviiside kulud kui ka praeguste mesindusprogrammide raames rakendatud mesindusmeetmete võimalikud jääkkulud. Mitu liikmesriiki kasutab tõepoolest 2023. aasta rahaeraldisi 2022. aasta viimase viie kuu jooksul rakendatud meetmetega seotud maksete tegemiseks, nagu on märgitud nende strateegiakavades. Veel üks strateegiakavadesse tehtud muudatus võimaldab liikmesriikidel suurendada oma kaasrahastamise määra kohustuslikult minimaalselt 50 % tasemelt 70 %-le, et oma eelarvet veelgi suurendada. Kolm liikmesriiki (Bulgaaria, Itaalia ja Luksemburg) on otsustanud seda teha, kuid ülejäänud riigid kohaldavad jätkuvalt kohustuslikku minimaalset 50 % kaasrahastamise määra.

Strateegiakava alusel alates 2023.–2027. aastast oma mesindusalaseid sekkumisviise kehtestades peavad liikmesriigid taotlema vähemalt üht ÜPP erieesmärki (määruse (EL) 2021/2115 artikli 6 lõige 1).

Nii nagu praegustes mesindusprogrammides, toetatakse mesindust mitme sekkumisviisi kaudu, mille liikmesriigid kavandavad koostöös mesindusvaldkonna organisatsioonide esindajatega. Liikmesriigid võivad valida määruse (EL) 2021/2115 artiklis 55 nimetatud (allpool loetletud) seitsme sekkumisviisi vahel, mis kantakse üle ühise turukorralduse määruse kohastest varasematest meetmetest ja mis laiendavad antava toetuse ulatust veelgi. Need on järgmised:

a) mesinikele ja nende organisatsioonidele suunatud nõustamisteenused, tehniline abi, koolitus, teave ja parimate tavade vahetamine, sealhulgas võrgustike kaudu;

b) investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse varasse ning muud meetmed, sealhulgas järgmistel eesmärkidel:

i) võitlus kahjurite ja mesilaste haigustega, eriti varroatoosi tõrje;
ii) ebasoodsate ilmastikutingimuste tekitatava kahju vältimine ning muutuvatele kliimatingimustele kohandatud majandamispraktikate arendamise ja kasutamise edendamine;
iii) mesilasperede arvu suurendamine liidus, muu hulgas mesilaste aretamine;
iv) mesilaste rändpidamise ratsionaliseerimine;

c) laboratooriumide toetamise meetmed mesindustoodete, mesilaste kao või tootlikkuse languse ja mesilastele potentsiaalselt toksiliste ainete analüüsimise eest;

d) meetmed liidus olemasolevate mesilastarude arvu säilitamiseks või suurendamiseks, sealhulgas mesilaste aretamiseks;

e) koostöö asutustega, kes on spetsialiseerunud mesindust ja mesindustooteid käsitlevate teadusprogrammide rakendamisele;

f) müügiedendus, teavitustegevus ja turundus, sealhulgas turuseire ning meetmed, mille eesmärk on eelkõige tõsta tarbijate teadlikkust mesindustoodete kvaliteedist;

g) meetmed toodete kvaliteedi parandamiseks.

7. KOKKUVÕTE

Mesindussektori toetamise tähtsust tunnistavad ELis kõik osalejad alates ELi institutsioonidest ning riiklikest ja piirkondlikest asutustest kuni üldsuseni. Kõik liikmesriigid on tihedas koostöös sektori ja selle esindajatega korraldanud viimastel aastatel mesindusprogramme, kuigi need olid vabatahtlikud. ÜPP strateegiakavadesse mesinduse toetuse lisamine kohustusliku komponendina kõigi liikmesriikide jaoks rõhutab veelgi mesindussektori tähtsust ja tunnistab selle panust ÜPP erieesmärkide saavutamisse, eelkõige suurendades elurikkust ja säilitades elupaiku. Samuti tunnistatakse sellega nende programmide kaudu antava toetuse väärtust, et lahendada mesinduses esinevaid üha suurenevaid probleeme, mida võimendavad kliimamuutused.

Aastate jooksul on meetmete valik suurenenud, eelkõige seoses ÜPP strateegiakavade määrusega kehtestatud uusimate sekkumisviisidega. Need sekkumisviisid laiendavad ja täiustavad varasemaid meetmeid, laiendades võimaliku tegevuse ulatust, et rahuldada mesindussektori vajadusi kõigis liikmesriikides. Sellega seoses peaksid rahaliste vahendite oluline suurenemine alates 2021. aastast ja liikmesriikidele antud võimalus suurendada oma riiklikku kaasrahastamist andma mesindussektorile vajalikud vahendid, et parandada mesindustoodete tootmist ja turustamist ning rahuldada samal ajal mesinike erinevaid vajadusi kogu ELis. See soodustab saadaolevate rahaliste vahendite jätkuvalt ulatuslikku kasutuselevõttu kõigis liikmesriikides.

Nende mesindusprogrammide positiivset mõju sektorile näitab hästi mesilastarude arv, mis kasvab jätkuvalt aastast aastasse. Sellega ei kaasne aga alati tootmise kasv, mis sõltub peale muude tegurite suurel määral ka ilmastikutingimustest. Sektori üldine kasumlikkus sõltub ka sellest, kas mesinikele makstakse nende toodete eest õiglast hinda. Keskmised mee hinnad ELis ei ole aastate jooksul eriti tõusnud, samal ajal kui tootmiskulud jätkuvalt tõusevad ja impordihinnad langevad. Nende probleemide lahendamiseks on vaja kõigi osalejate ühiseid jõupingutusi. See rõhutab vajadust jätkata sektori toetamist, eriti kui võtta arvesse mesilaste hindamatut rolli nii põllumajanduses kui ka keskkonnas.